

Nationell textilstrategi

För en svensk framgångsrik textilindustri från TEKO, Sveriges Textil- och Modeföretag

Svensk textilindustri är inte bara en viktig del av vår historia, utan också en central del av vår nutid och framtid. Sedan den svenska textilkrisen dröjer sig en seglivad uppfattning kvar om en utdöd och marginell, inhemsk textilindustri – en bild som helt enkelt inte stämmer. Vi skulle tvärtom behöva prata mer om den renässans som nu sker inom den svenska textilbranschen – en återväxt som drivs av entreprenörskap och innovation, nya lagar och regelverk men framför allt en vilja hos textilföretag och kunder att agera hållbart och bidra i den nödvändiga klimatomställningen och de nya geopolitiska förutsättningarna som råder

Den svenska textilindustrin är en heterogen bransch som sträcker sig bortom traditionell textilproduktion. Det innebär att textilbranschen i Sverige inte enbart består av företag som producerar och säljer kläder och tyger, utan också av verksamheter inom exempelvis handeln, bilindustrin, försvarsindustrin, medicin- och hygien tekniska produkter, möbelproduktion, sportutrustning, klimatvävar, dräneringstextil, filter, konstruktionsmaterial och byggmaterial. Textilindustrin har därför en viktig samhällsfunktion och spelar en avgörande roll för många branscher och sektorer.

Därför behövs en textilstrategi

Svensk textilindustri är en framtidsbransch med växande företag och en hög grad av innovation. Globala trender så som omställningen till cirkulära affärsmodeller, regionalisering och diversifiering av marknader och värdekedjor, ett ökat fokus på nationell råvaruförsörjning, beredskap och totalförsvar samt ökad reglering på hållbarhetsområdet talar för att textilindustrin kommer att bli allt viktigare för Sverige.

Det finns stora möjligheter för Sverige att bli ett framgångsland inom exempelvis utvecklingen av än mer avancerade textila material eller återvinning av textilt avfall som på olika sätt kan bidra till samhället, till exempel en hållbar omställning, till bättre beredskap och självförsörjning samt till ökad konkurrenskraft för svensk industri i stort och därmed fler arbetstillfällen.

Samtidigt finns det ett behov av att beskriva svensk textilindustris bidrag till samhället idag. Bilden av textilindustrin hos såväl politiken och myndigheter som allmänheten är föråldrad. Det finns dessutom ett antal reformer som på nationell nivå på kort och lång sikt skulle kunna skapa förutsättningar för en snabbt växande svensk textilindustri.

Inom EU finns en textilstrategi som pekar ut riktningen för europeisk textilindustri. På nationell nivå i Sverige saknas en tydlig riktning för hur konkurrenskraften för svensk textilindustri kan stärkas. Det vore ett misstag för Sverige som nation att inte dra nytta av de globala trender vi nu ser till att skapa bättre förutsättningar för en växande svensk textilindustri som kan bidra till ett bättre samhälle.

Textilindustrins bidrag till samhället

Sysselsättning

Totalt uppskattas nästan 40 000 företag i Sverige ha någon form av koppling till textil, där alla dessa företag dock inte har textilproduktion som primär affär.

Av dessa är cirka 18 000 företag direkt involverade i tillverkning och försäljning av textilprodukter, medan ytterligare 22 000 företag arbetar med textil i någon form, exempelvis genom att använda textila komponenter i sina produkter, där 14 000 företag fokuserar på att sälja textilprodukter medan omkring 4 000 företag arbetar med textilproduktion. Detta mätt utifrån Standarden för svensk näringsgrensindelning (SNI) som används för att klassificera företag och arbetsställen efter vilken verksamhet de bedriver. Andelen företag som på något sätt arbetar med mode beräknas vara omkring 11 900.

Baserat på statistik från Statistiska Centralbyrån (SCB) beräknas antalet anställda inom textilindustrin ha ökat tydligt sedan 2023. Den textila exporten från Sverige har ökat stadigt sista tio åren. Statistik från konjunkturinstitutet visar också att i genomsnitt 35–50 procent av textilindustrins företag uppger sig ha brist på rätt arbetskraft.

Den svenska textilindustrin är med andra ord i nyckelspelare i flera sektorer. För att förstå dess verkliga omfattning krävs ett bredare perspektiv där både renodlade textilföretag, modeföretag och textilrelaterade verksamheter inkluderas.

Omställning

Den cirkulära och hållbara omställningen bygger på näringslivets konkurrenskraft och förmåga till innovation. Den svenska textilindustrin är en framtidsbransch med världsledande företag inom sina områden. Samtidigt är branschen mitt i en omfattande omställning som ställer stora krav på företagen. Omställningen drivs av lagkrav samt en ökad medvetenhet om branschens miljöpåverkan och därmed en ökad efterfrågan på miljövänliga alternativ. Efterfrågan kommer från konsumenter men också från offentliga aktörer genom exempelvis offentlig upphandling.

Omställning och konkurrenskraft kan gå hand i hand. Det kräver dock en politik som inte detaljreglerar hur omställningen ska gå till och som skapar ökad administrativ börda och ökade kostnader för företagen. Politikens uppgift måste vara att sätta upp ramar, gemensamma spelregler och skapa incitament för företag att ställa om samtidigt som den öppnar för flexibilitet, kreativitet och innovationer för att klara omställningen

Idag kommer hållbarhetslagstiftning som berör textilbranschen nästan uteslutande från EU. Den svenska textilbranschen är en exporterande sektor som behöver kunna sälja på EU:s inre marknad och exportera till tredje land. Det är därför naturligt med en harmoniserad europeisk lagstiftning på hållbarhetsområdet. Det är därmed också av stor vikt att den EU-lagstiftning som nu kommer på plats på hållbarhetsområdet blir gemensam och harmoniserad och inte skapar en fragmenterad inre marknad. Målet med all EU-lagstiftning på hållbarhetsområdet måste vara att skapa gemensamma regelverk som underlättar för företag som ligger i framkant och vill göra rätt. Ny EU-lagstiftning får inte leda till ökad administrativ börda eller ökade kostnader som försvårar för den europeiska och svenska textilbranschen att konkurrera.

Textilbranschen består till största del av små och medelstora företag utan stora resurser att lägga på ökade administrativa lagkrav. Därtill är textilbranschen idag beroende av globala värdekedjor. Det skapar utmaningar i sig, inte minst i ett geopolitiskt instabilt läge där införandet av handelsrestriktioner är vanligare än att teckna nya frihandelsavtal. EU:s hållbarhetslagstiftning måste vara kompatibel med det globala regelverket för handel. Den får inte orsaka nya handelsrestriktioner från tredje land eller leda till att idag fungerande globala värdekedjor förstörs. Svenska exporterande textilföretag påverkas också av lagstiftning från andra delar av världen. Det är därför viktigt att EU-lagstiftning tas fram med vad andra stora ekonomier gör på området i åtanke. Det är också viktigt att EU säkerställer att samma regler och lagar som gäller för företag inom EU också gäller företag från tredje land som säljer till den inre marknaden.

På svensk nivå är det mycket viktigt att regering, riksdag och myndigheter bidrar till en klok

implementering av EU:s hållbarhetslagstiftning. Sverige ska inte överimplementera EU-lagstiftning utan i stället lägga sig på en nivå som uppfyller EU-kraven men som samtidigt möjliggör för alla företag inom textilbranschen, även de minsta, att leva upp till kraven med bibehållen konkurrenskraft. Däremot kan enskilda svenska textilföretag välja att gå länge i sina ambitioner på hållbarhetsområdet.

Betydelsen av svensk textilindustri ur ett totalförsvarsperspektiv

Den svenska textilindustrin spelar en viktig roll för Sveriges totalförsvar. Flera svenska företag inom teknisk textil och funktionskläder är idag leverantörer till Forsvarsmakten och Nato. De står för kritisk kompetens och produktion av specialplagg samt skydds- och kamouflagetextil som används inom det militära försvaret. Försvaret är en viktig kund till flera svenska textilföretag.

Ur ett beredskaps- och självförsörjningsperspektiv är det avgörande att Sverige bibehåller och utvecklar sin inhemska textilproduktion. I händelse av kris eller krig måste det finnas kapacitet att snabbt ställa om för att försörja både civilsamhället och det militära försvaret med textilprodukter, allt från uniformer och skyddsutrustning till textilier för vård och omsorg.

För att detta ska vara möjligt krävs inte bara tillverkningskapacitet, utan även tillgång till råvara, så att Sverige åtminstone delvis kan försörja sig självt med textil i ett läge där globala leveranskedjor är osäkra eller avskurna.

Vision för den svenska textilindustrin

Sverige har en textilindustri med spetskompetens inom en rad områden. Vi utvecklar avancerade material och produkter som bidrar till olika samhällsfunktioner. Den svenska textilindustrin investerar i forskning och innovation för att bli ännu bättre och mer konkurrenskraftig. Men för att nå hela vägen krävs också rätt politiska förutsättningar med långsiktiga spelregler, samverkan mellan det offentliga och industrin samt investeringar.

Med en nationell textilstrategi och ett genomförande av de föreslagna reformerna i strategin kommer ännu fler svenska textilföretag kunna ta en ledande roll samtidigt som nya företag och jobb kan växa fram inom textilindustrin. Svensk textilindustri har som mål

att bidra till såväl nya jobb som till att Sverige klarar den hållbara omställningen med de klimatmål som satts upp.

Med en nationell textilstrategi och ett genomförande av de föreslagna reformerna kommer förutsättningarna för lokal produktion av textila material och produkter att bli bättre. Förutsättningarna för att använda lokal och förnybar råvara till textila material och produkter kommer också att bli bättre. På så sätt kan svensk textilindustri växa och samtidigt bidra till klimatmålen.

Reformer för en konkurrenskraftig svensk textilindustri

Gör Högskolan i Borås till Sveriges Textiluniversitet

Textilhögskolan i Borås rankas idag som en av de främsta i världen på högre utbildning inom textil. Högskolan bidrar till att Sverige fortsatt ligger i framkant när det kommer till innovation och entreprenörskap inom den textila sektorn. Samtidigt står textilindustrin för stora utmaningar när det kommer till regleringsbörda, omställning och konkurrens. Om dessa utmaningar antas på rätt sätt har Sverige stora möjligheter att fortsatt vara ett föregångsland i de textila frågorna.

Globala trender så som hållbarhet och cirkularitet, regionalisering och beredskap kan i ett längre perspektiv användas för att skapa en ny konkurrenskraftig textilindustri med regional och lokal produktion. Nya arbetstillfällen väntas växa fram inom återvinningsindustrin i takt med att ett producentansvar för textil kommer på plats. Cirkularitet kommer stå i fokus i takt med att ny produktlagstiftning är på väg.

Textilsektorns bidrag till totalförsvaret kommer få en ännu större roll när Sverige och övriga EU och NATO ska rusta upp militärt och civilt. Handelskrig och geopolitisk oro driver på diversifiering och regionala snarare än globala värdekedjor med ett ökat fokus på närmare produktion.

Sverige kan genom innovation och forskning inom inte minst textil materialåtervinning och utvecklingen av nya avancerade material skapa en växande och konkurrenskraftig textilindustri som bidrar med nya företag och jobb. Om Sverige inte ska bli utkonkurrerade av andra länder krävs dock större satsningar på forskning och innovation.

Textilhögskolan i Borås har förutsättningar att spela en central roll. De har redan i dag en unik position, med utbildning, forskning och labbmiljöer som spänner över hela den textila värdekedjan; från fiber till färdig produkt, återanvändning och återvinning. Genom regeringens uppdrag att utveckla Textile and Fashion 2030 har lärosätet dessutom ett nationellt ansvar på området. Med universitetsstatus kan denna miljö få den långsiktiga forskningskapacitet som krävs för att Sverige ska ta ledningen inom nya textila material, avancerad återvinning och hållbar textilinnovation.

För att Sverige ska kunna ligga i framkant behövs ett svenskt textiluniversitet med större resurser att fokusera på avancerad forskning. Därför bör Textilhögskolan i Borås ges universitetsstatus – likt SLU, som Sveriges Textiluniversitet.

Permanentera Nationell Yrkesutbildning (NY) med flera textila spår

Nationell yrkesutbildning (NY) är en ny utbildningsform av yrkesutbildning på gymnasial nivå för vuxna. Under införandet av utbildningsformen sker den som en pilotverksamhet som sträcker sig under 2024–2026. Redan under de första åren har NY-utbildningen till sömnadsoperatör visat sig vara en framgång där utbildning och näringsliv samverkar för att säkra kompetensförsörjningen till ett yrke som på flera håll i Sverige är ett bristyrke. Dessutom bidrar utbildningen till att människor som står långt från arbetsmarknaden kan få jobb.

Behovet av såväl sömnadsoperatörer som andra praktiska yrkesroller inom textilindustrin, till exempel maskinoperatörer, väntas öka de kommande åren. Därför bör Nationell Yrkesutbildning bli en permanent utbildningsform för vuxna på gymnasial nivå och utbildningen till sömnadsoperatör bör fungera som förebild på hur utbildning och näringsliv kan samverka för säkrad kompetensförsörjning och ökad sysselsättning. Flera textila utbildningar bör inrättas i nära samråd med industrin inom ramen för Nationell Yrkesutbildning.

Inrätta ett nationellt forskningsprogram under Vinnova med syfte att skapa innovation inom textil materialutveckling och återvinning

Textil materialutveckling och återvinning kommer bli allt viktigare i takt med att textilt avfall ska samlas in och återvinningen av textilt material ska

öka. Sverige kan genom att ligga i framkant inom den textila forskningen skapa nya innovationer som i sin tur kan stärka textilindustrins konkurrenskraft.

Idag pågår textila forskningsprogram på flera håll i Sverige och ett flertal aktörer är inblandade. Många av dessa har fokus på bioekonomi, så som Biosociety, och det är bra att detta område blir mer utforskat, men vi bör inte glömma bort fibrer som är baserade på fossila material. Dessa utgör en stor del av dagens textilier och behöver också bli mer cirkulära.

Frågor som dessa kan utforskas mer i ett dedikerat forskningsprogram under relevant myndighet där såväl Textilhögskolan i Borås som industrin får tydliga roller. På så vis kan forskningen fokuseras där den gör mest nytta i att bidra till en konkurrenskraftig textilindustri. Textil forskning framöver bör ha ett tydligt fokus på kommersialisering och näringslivsnära forskning. Ett nytt program bör också bidra till att återuppbygga kunskaperna inom tillverkningsprocesser samt framtagande av textila material.

Uppdra åt Skolverket att utveckla de textila ämnena inom gymnasieskola och vuxenutbildning

Ytterligare en avgörande förutsättning som politiken kan påverka är textila är textilayrkesutbildningar. Idag finns det en rikstäckande utbildning på gymnasienivå i form av design och sömnadstekniska utbildningen samt textildesign och som från och med läsåret 2025/26 finns inom det estetiska programmet.

Skolverket bör få i uppdrag att aktivt utveckla textilämnena i gymnasieskolan och vuxenutbildningen. Arbetet bör omfatta revidering av kursplaner, stödmaterial samt lärarfortbildning och remissförfarande med branschen. Man bör fokusera på tekniska och industritekniska utbildningar.

Uppdra åt Försvarets Materielverk att genom upphandling lägga en bestämd andel av produktionen av textila produkter hos svenska lokala textilproducenter

Svensk textilindustri är idag en stor leverantör av försvarsmaterial både i Sverige och internationellt. Samtidigt är förutsättningarna för lokal produktion svåra och förenat med brist på kompetens, höga kostnader och komplicerade

tillståndsprocesser. Det är därför svårt för svensk textilindustri att konkurrera via prissättning med aktörer utanför EU. En svensk lokal textilindustri är önskvärd ur ett beredskapsperspektiv.

Textilindustrin levererar nödvändiga och viktiga produkter till försvaret och i händelse av krig, kris och kraftiga störningar av de globala värdekedjorna kan inte Sverige lita på att textilproduktion utanför våra nationella gränser kommer kunna leverera det som Försvarsmakten behöver. Därför bör Sverige likt Finland uppdra åt Försvarets Materielverk att genom upphandling lägga en bestämd andel av produktionen av textila produkter hos svenska producenter med mer närproducerad textilproduktion. På så sätt kommer myndigheten tvingas bortse från att fokusera på lägsta pris vid upphandling och därmed kommer företag med närmare produktion och högre kvalitet kunna konkurrera på ett bättre sätt. Det skulle stärka svensk beredskap men också skapa flera jobb inom textilindustrin.

Ta initiativ till en nordisk modell för producentansvar för textil med enkel administration, låga avgifter och begränsade rapporteringsskyldigheter

Ett producentansvar för textil är på väg att införas inom hela EU. Lagstiftningen brister dock i europeisk harmonisering och nationella system med olika rapporteringssystem och avgiftsnivåer riskerar skapa ökad fragmentering på den inre marknaden. Sverige bör så långt som möjligt driva på inom EU för ökad harmonisering genom regelförenklingar och gemensamma system. Parallellt bör Sverige, förslagsvis inom ramen för Nordiska ministerrådet, ta initiativ till nordisk harmonisering av producentansvaret för textil.

Många företag inom textilindustrin har de nordiska länderna som sina huvudmarknader och en harmonisering på nordisk nivå skulle därmed bidra till att minska administrationen för textilindustrin i vår del av Europa. Samtidigt kan ett nordiskt perspektiv på textil materialåtervinning bidra till att skapa den storskalighet som behövs när det kommer till att bygga upp den infrastruktur som krävs för att samla in och återvinna textilt avfall.

Sänk momsen på second hand, reparation och uthyrning

Återbruk, återtillverkning och delningstjänster är viktiga verktyg för att nå en mer cirkulär och hållbar ekonomi. Sverige har redan idag

framstående företag som erbjuder dessa tjänster. Samtidigt skulle efterfrågan av begagnade och lagade/omgjorda varor och uthyrning kunna stärkas genom mer gynnsamma skatteregler. Det är ett av få verktyg på nationell nivå för att möjliggöra den cirkulära omställningen och samtidigt skapa bättre förutsättningar för företagande.

I dag betalar företag som säljer second hand eller hyr ut 25 procent moms vid varje tillfälle. Det innebär att second hand-varor och varor som hyrs ut dubbelbeskattas då de redan beskattats vid det första köptillfället. Efter ett par försäljningar eller uthyrningar är momsen därmed lika stor eller större som varans ursprungliga värde. Sänkt moms skulle skapa incitament för företag att ställa om till hållbara och cirkulära affärsmodeller, stärka konkurrenskraften för företag som ligger långt fram i sin omställning och skapa en ökad efterfrågan från konsument på att handla hållbart.

Tillsätt ett textilt expertråd under regeringen för samråd inför implementeringen av viktig lagstiftning för textilbranschen

Textilindustrin är en av de sektorer som först träffas av kommande EU-lagstiftning inom hållbarhet och produktkrav. Samtidigt är det en sektor under hård konkurrens från aktörer utanför EU. För att värna och stärka den svenska textilindustrins konkurrenskraft kommer den svenska implementeringen av kommande EU-lagstiftning så som digitala produktpass och producentansvar att bli central. Implementeringen måste göras i nära samråd med industrin.

I dag finns det förvisso ett regeringsuppdrag inom textil, Textile & Fashion 2030, som drivs av Textilhögskolan i Borås och Science Park Borås. Men det finns inget samlat forum där regeringen kan samverka med textilindustrins företag kring reglering och implementering. Därför bör regeringen tillsätta ett expertråd, antingen inom ramen för existerande regeringsuppdrag eller separat, där frågor om implementering av kommande EU-lagstiftning kan behandlas.

Modernisera avfallslagstiftningen så att producenter kan få en tydligare äganderätt över sitt avfall

I takt med att ny lagstiftning på hållbarhetsområdet träffar textilindustrin blir frågan om en modern nationell avfallslagstiftning allt viktigare. Det är tydligt att den svenska avfallslagstiftningen behöver moderniseras för att

tillåta företag att utveckla nya lösningar för sitt avfall.

I dag begränsas företags äganderätt över sitt avfall på grund av begreppet kommunalt avfall i Miljöbalken. Sverige har därmed i många avseenden ett kommunalt monopol även på verksamhetens avfall. Här behöver Sverige ta inspiration från andra nordiska länder och införa ett så kallat frival som skulle ge företagen rådighet över sitt eget avfall. Det skulle göra att företag inom textilindustrin kan skapa innovativa lösningar för sitt avfall, till exempel genom att ta tillbaka sina produkter för ökat återbruk och materialåtervinning utan att drabbas av en orimligt stor administrativ börda enligt dagens modell som kräver ansökan till avfallshanterare i varje kommun där verksamhet bedrivs.

Dagens lagstiftning är anpassad till linjära materialflöden och tar inte hänsyn till behovet av en cirkulär omställning. Regeringen bör också utreda incitament för att minska andelen textilt avfall som förbränns, till förmån för mer materialåtervinning.

Skapa ett gemensamt ramverk för offentlig upphandling av textilier för att underlätta för företagen

En stor del av textilindustrins marknad utgörs av stat, regioner och kommuner. Idag kan varje enskild offentlig enhet ställa olika krav vid offentlig upphandling på till exempel hållbarhet och kvalitet. Detta skapar en stor arbetsbörda för textiltföretag utan stora resurser att lägga på administration. Upphandlingsmyndigheten bör därför få i uppdrag att utarbeta en gemensam standard för upphandling av textil som ligger i linje med EU:s hållbarhetslagstiftning men som inte går längre.

Offentlig upphandling bör bygga på beslutad och implementerad lagstiftning, inte på antaganden om framtida regler. När upphandlande aktörer ställer krav utifrån kriterier som ännu inte är färdigförhandlade på EU-nivå eller införda i svensk rätt skapas rättsosäkerhet och onödig administration för företagen. Upphandling ska bidra till harmonisering och förutsägbarhet, inte driva fram egna särkrav som går längre än gällande regelverk.

Ta fram en nationell handlingsplan för cirkulära materialflöden

Textilindustrin i Sverige är inte isolerad utan har processer som interagerar med andra materialflöden. Andra industrier och branscher påverkas av och samverkar med textila material på olika sätt. Samtidigt finns det ett behov inom ett flertal sektorer att ställa om till cirkulära materialflöden. Bäst nytta när det kommer till både affärsmässighet och hållbarhet nås troligen om vi ser till alla materialflöden och hur de kan samverka för att uppnå cirkularitet. Textil bör därmed inte ses som ett isolerat flöde utan integreras tillsammans med andra materialflöden så som till exempel råvara från skogen, kemiindustrin, jordbruket och så vidare.

Sverige har kunskapen, företagen och innovationskraften som krävs för att ta en ledande position inom framtidens textil. Sverige kan välja att följa utvecklingen, eller att leda den. TEKO, Sveriges Textil- och Modedeföretag, vill med denna strategi visa på hur vi kan leda.

Om TEKO

TEKO är en arbetsgivar- och branschorganisation som representerar ungefär 360 medlemsföretag över hela Sverige som sysslar med textila produkter. Allt från brandslangar, växthusväv, tält, segel och luftfilter till kläder, handdukar, påslakan och innertak i bilar. Textilindustrin är en innovativ framtidsbransch som med rätt förutsättningar har möjligheter att växa och bidra med nya företag och arbetstillfällen.